

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Magnus Granlund
08-563 088 38
magnus.granlund@hsv.se
BESLUT

2011-03-29
Reg.nr 13-976-11

Yttrande över betänkandet Personalförsörjningen i ett reformerat försvar (SOU 2010:86)

Sammanfattning

Högskoleverket anser inte att de skäl som förs fram i utredningen är tillräckliga för att motivera den föreslagna lagstiftningen om anstånd och studieuppehåll vid tjänstgöring i Försvarsmakten. Utredningens förslag om en rätt till anstånd och studieuppehåll vid tjänstgöring i Försvarsmakten kan även föranleda problem för universitet och högskolor och är i vissa fall inte praktiskt genomförbara. Högskoleverket avstyrker därför förslaget.

Punkten 7.14 Rätt till anstånd med att påbörja studier och studieuppehåll för att tjänstgöra i Försvarsmakten

Reglerna om anstånd med studier och studieuppehåll för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, finns i 7 kap. 33 § högskoleförordningen (1993:100). Högskoleverket har efter bemyndigande utfärdat närmare föreskrifter (HSVFS 1999:1). Denna reglering gäller samtliga studenter inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Utredningens förslag innebär att studenter som behöver anstånd eller studieuppehåll på grund av tjänstgöring i Försvarsmakten, ska särbehandlas jämfört med övriga studenter. Särbehandlingen innebär särskild lagstiftning, en ovillkorlig rätt till anstånd eller studieuppehåll och en avsaknad av överklaganderätt. Högskoleverket vill understryka att samtliga studenter bör omfattas av samma regler. Verket anser inte att de skäl som förs fram i utredningen är tillräckliga för att motivera den föreslagna lagstiftningen.

Högskoleverket har i verksamhetsplanen för 2011 tagit upp att verket avser att revidera sina föreskrifter om anstånd och studieuppehåll. Avsikten är att de ändrade föreskrifterna ska träda i kraft under tredje kvartalet 2011. Arbetet med att ta fram de nya föreskrifterna omfattar bl.a. ändringar som har blivit nödvändiga med anledning av att totalförsvarsplikten har lagts vilande.

Högskoleverket anser vidare att förslagen i punkterna 7.14.1 och 7.14.2 om rätt till anstånd och studieuppehåll är bristfälliga och vill understryka att dessa kan föranleda problem för universitet och högskolor. Dessa synpunkter utvecklas nedan.

Den nuvarande regleringen av anstånd och studieuppehåll i 7 kap. 33 § högskoleförordningen innebär att en högskola, om det finns särskilda skäl, får besluta om anstånd och studieuppehåll för den som är antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå. Regeln är med andra ord fakultativ. Högskoleverket har i rapporten *20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet – Högskoleverkets redovisning av ett regeringsuppdrag*, Högskoleverkets rapportserie 2001:27 R, uttalat bl.a. följande om de nuvarande reglerna om anstånd och studieuppehåll (sidan 75): ”Regeringen har ... valt att i stället för att räkna upp vilka skäl som skall ge rätt till anstånd eller studieuppehåll ange att studenterna skall ha ”särskilda skäl”. Därmed kan en praxis skapas som är fördelaktigare för studenterna än om samtliga skäl hade angivits i högskoleförordningen. Högskoleverket har också valt att i sina föreskrifter ange exempel på vad särskilda skäl kan vara. Högskolorna har möjlighet att medge anstånd eller studieuppehåll även på andra grunder än de som anges i föreskrifterna. – – – Verkets föreskrifter är bindande för högskolorna och en högskola kan inte hävda att t.ex. vård av barn inte är en grund för anstånd eller studieuppehåll. Däremot kan förutsättningarna för en utbildning vara sådana att studieuppehåll inte kan medges, t.ex. för att utbildningen upphör inom kort. Det kan också vara så att en utbildning endast skall ges under en bestämd tidsperiod, varför det är omöjligt att medge anstånd.” Det finns alltså i vissa fall inte någon möjlighet för universitet och högskolor att bevilja anstånd eller studieuppehåll. Utredningens förslag om en rätt till anstånd och studieuppehåll skulle därför i vissa fall inte vara praktiskt genomförbart. Högskoleverket anser därför att det är olämpligt med en rättighetslagstiftning av detta slag. Det finns också anledning att nämna de planeringsproblem som lärosätena alltid har när studenter får anstånd eller studieuppehåll och som skulle kunna förstärkas med en rättighetslagstiftning av detta slag. Mot denna bakgrund anser Högskoleverket att förslaget är olämpligt.

Utredningen har föreslagit att beslut om anstånd eller studieuppehåll enligt den föreslagna lagen om vissa arbetstagare i Försvarsmakten, inte ska kunna överklagas. Högskoleverket vill påpeka att så som överklagandemöjligheten i 12 kap. 2 § p. 7 högskoleförordningen är utformad, blir denna tillämplig på beslut att inte bevilja anstånd och studieuppehåll som fattas med stöd av den föreslagna lagen. Det innebär att sådana beslut skulle få överklagas till Överklagandenämnden för högskolan.

I direktiven anges att utredningen endast ska se över möjligheten till anstånd och studieuppehåll för *tidvis tjänstgörande* personal. I betänkandet anføres dock under punkten 7.14.1 att det är möjligt att en anställd under den inledande anställningstiden kan komma att skifta från en anställning som kontinuerligt tjänstgörande till tidvis

tjänstgörande. Därför föreslås att en eventuell rätt till anstånd och studieuppehåll för att *prova* en anställning i Försvarsmakten bör gälla oavsett om det är fråga om tidvis eller kontinuerligt tjänstgörande personal. Högskoleverket anser inte att de skäl som utredningen har lagt fram motiverar en rätt till anstånd och studieuppehåll för provanställning i Försvarsmakten.

Högskoleverket noterar för övrigt att utredningen i sitt förslag under punkten 7.14.2 inte har tagit upp frågan om anstånd för personer som är anställda som tidvis tjänstgörande i Försvarsmakten. Någon motivering till att endast studieuppehåll diskuteras lämnas inte.

Författningsförslaget

I författningskommentaren till de föreslagna bestämmelserna i 7 kap. 1–3 §§ förslag till lag om vissa arbetstagare i Försvarsmakten anges att begreppet ”högskola” i lagtexten även omfattar yrkeshögskolan. När uttrycket ”högskolor” används i högskoleförfattningarna används det som en samlingsbeteckning för universitet och högskolor. Detta framgår av 1 kap. 1 § andra stycket högskolelagen (1992:1434) och 1 kap. 2 § högskoleförordningen. Högskoleverket anser inte att det är lämpligt att begreppet ”högskola” i lagtexten även omfattar yrkeshögskolan, då det innebär ett avsteg från den gängse terminologin och kan skapa förvirring. Högskoleverket anser att det i författningen istället bör anges ”universitet, högskola eller yrkeshögskola”.

Beslut i ärendet har fattats av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av verksjuristen Magnus Granlund i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle och chefsjuristen Christian Sjöstrand.

Lars Haikola

Magnus Granlund

Kopia till:
Utbildningsdepartementet